

Суд над Раскольниковым – инсценировка
Sąd nad Raskolnikowem – inscenizacja

Szymon Domański

**Scenariusz interdyscyplinarnego
projektu edukacyjnego do języka rosyjskiego
dla III etapu edukacyjnego – liceum ogólnokształcącego i technikum**

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

1. Temat projektu

Суд над Раскольниковым – главным героем романа Ф.М. Достоевского Преступление и наказание – инсценировка на русском языке. Sąd nad Raskolnikowem – głównym bohaterem powieści F.M. Dostojewskiego *Zbrodnia i kara* – inscenizacja w języku rosyjskim.

2. Osoby prowadzące projekt

2.1. Koordynator

Koordynatorem projektu jest nauczyciel języka rosyjskiego we współpracy z nauczycielem języka polskiego.

2.2. Pozostali

Nauczyciele: historii, plastyki.

3. Ramy czasowe

3.1. Początek projektu

Projekt można rozpocząć 30 października lub 11 listopada (data urodzin odpowiednio według kalendarza juliańskiego i gregoriańskiego) – w rocznicę urodzin jednego z najbardziej rozpoznawalnych powieściopisarzy rosyjskich i światowych – Fiodora Dostojewskiego. *Zbrodnia i kara* to lektura obowiązkowa dla uczniów liceum ogólnokształcącego oraz technikum. To właśnie do młodzieży z tej grupy jest skierowany niniejszy projekt.

3.2. Zakończenie projektu

Zakończenie projektu zaplanowano na 25 stycznia (według kalendarza juliańskiego) lub 9 lutego (według kalendarza gregoriańskiego), czyli w rocznicę śmierci pisarza. Wtedy też uczniowie zaprezentują efekty swojej pracy oraz dokonają ewaluacji projektu.

4. Cele projektu

4.1. Cele ogólne

Celem niniejszego projektu jest skłonienie uczniów do refleksji nad zbrodnią popełnioną przez głównego bohatera powieści Fiodora Dostojewskiego – Rodiona Raskolnikowa. Zastosowanie dramy pozwoli uczniom wcielić się w rolę sędziów, obrońców, oskarżycieli, a także świadków. Pozwoli im przeżywać emocje związane z opisywaną w powieści zbrodnią i karą. Uczniowie będą mieli okazję przygotować mowy poszczególnych bohaterów procesu sądowego, a w finale projektu przedstawią efekty pracy w postaci inscenizacji procesu sądowego. Dzięki projektowi jego uczestnicy będą kształtować sprawności językowe (mówienie, rozumienie mowy obcej ze słuchu, pisanie), a także umiejętności współpracy, kreatywność, innowacyjność, kompetencje kluczowe w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, kompetencje osobiste i społeczne i w zakresie uczenia się, kompetencje obywatelskie (zgodnie z zasadą, że „nie ma zbrodni bez kary”) i wiele innych umiejętności przydatnych w przyszłym życiu zawodowym uczniów.

4.2. Cele szczegółowe

Cele szczegółowe niniejszego projektu interdyscyplinarnego dotyczą zarówno kształtowania umiejętności językowych uczniów, jak i kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych.

Uczeń:

- zna podstawowe informacje dotyczące życia i twórczości Fiodora Dostojewskiego;
- zna treść lektury *Zbrodnia i kara* (całość w języku polskim i wybrane fragmenty w języku rosyjskim);
- potrafi krótko w języku rosyjskim scharakteryzować bohaterów powieści – ich wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, emocje towarzyszące im podczas niektórych sytuacji opisywanych w powieści;
- analizuje i interpretuje wybrane fragmenty powieści *Zbrodnia i kara*,
- przedstawia fakty dotyczące bohaterów powieści;
- wyraża opinię w języku rosyjskim na temat bohaterów powieści, zgadza się lub nie zgadza się z przedstawianą przez innych argumentacją opinii;
- wciela się w rolę obrońcy, oskarżyciela, skazanego, sędziego lub świadka w przygotowanej inscenizacji procesu sądowego;
- przygotowuje w ramach pracy grupowej: wypowiedzi, kostiumy, scenografię, muzykę do inscenizacji.

4.2.1 Cele szczegółowe dla uczniów

Cele szczegółowe projektu powinny zostać przedstawione w języku zrozumiałym dla ucznia. Powinny być skonstruowane zgodnie z zasadą SMART (od ang. specific, measurable, achievable, realistic, timed): sprecyzowane, mierzalne, atrakcyjne, realne i terminowe.

Uczniu, dzięki udziałowi w niniejszym projekcie:

- poznasz informacje dotyczące życia i twórczości wielkiego rosyjskiego pisarza – Fiodora Dostojewskiego;
- poznasz treść lektury *Zbrodnia i kara* w języku polskim, a wybrane fragmenty także w języku rosyjskim;
- przeanalizujesz i zinterpretujesz wybrane fragmenty powieści;
- dokonasz charakterystyki wybranych bohaterów powieści;
- wyrazisz i uargumentujesz swoją opinię na temat bohaterów powieści – zgodzisz się lub nie z opinią innych osób;
- przygotujesz inscenizację procesu sądowego Rodiona Raskolnikowa;
- rozwinięsz cechy, takie jak: empatia, kreatywność i innowacyjność oraz zainteresowania związane z tematyką projektu;
- rozwinięsz kompetencje kluczowe, m.in.: obywatelskie, osobiste, społeczne, w zakresie uczenia się oraz w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

5. Treści kształcenia

Ponieważ niniejszy projekt edukacyjny ma charakter interdyscyplinarny, dlatego też koreluje treści nauczania kilku przedmiotów – głównie przedmiotów humanistycznych, czyli języka polskiego, języka rosyjskiego, historii oraz plastyki. Projekt ten kształtuje więc wiele kompetencji, w tym także kompetencji kluczowych i ponadprzedmiotowych

przydatnych na rynku pracy, są to m.in.: kompetencje w zakresie rozumienia i przetwarzania informacji (np. praca z tekstem literackim, z materiałami źródłowymi dotyczącymi życia i twórczości Fiodora Dostojewskiego), kompetencje językowe (kształtowanie sprawności mówienia, pisania, rozumienia tekstu pisanego i rozumienia mowy obcej ze słuchu), kompetencje społeczne i w zakresie uczenia się (kształtowanie empatii, odpowiedzialności za słowa, efektywna praca w grupach – wymiana informacji, argumentowanie swojego stanowiska, zgadzanie się i niezgadzanie z opinią innych, samodzielne wyszukiwanie informacji), kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej (przygotowanie inscenizacji).

5.1. Język obcy nowożytny

Prezentowany projekt interdyscyplinarny opiera się na założeniach programu nauczania języka rosyjskiego *Русский? Договоримся!* dla III etapu edukacyjnego autorstwa Szymona Domańskiego i Rafała Otręby.

Projekt jest przeznaczony dla uczniów kontynuujących naukę po szkole podstawowej, w której to uczyli się języka rosyjskiego jako pierwszego, jest więc odpowiedni dla uczniów realizujących warianty podstawy programowej: III.1.P oraz III.1.R (treści dotyczące tego wariantu podstawy programowej zostały pogrubione w tekście poniżej). A zatem uczeń:

- posługuje się dość bogatym/**bogatym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
- człowiek (np.: dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania, społeczny i osobisty system wartości, autorytety, **poczucie tożsamości**);
- praca (np. zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy);
- życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego);
- państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, **struktura państwa**, urzędy, organizacje społeczne, **prawa człowieka**).
- rozumie wypowiedzi ustne **różnorodne złożone** lub o umiarkowanym stopniu złożoności;
- tworzy proste, spójne i logiczne, **płynne** lub w miarę płynne wypowiedzi ustne;
- reaguje ustnie w typowych, również w miarę złożonych sytuacjach (**różnorodnych również złożonych i nietypowych sytuacjach**).

W trakcie projektu uczniowie będą pracować z fragmentami tekstu oryginalnego *Zbrodni i kary* i w tym też języku będą rozpisywać kwestie dla poszczególnych bohaterów inscenizacji będącej finałem projektu. Ponadto uczniowie będą analizować materiały źródłowe w języku rosyjskim, a także opisywać i wyrażać opinię na temat bohaterów powieści oraz zgadzać lub nie z opinią innych uczestników projektu.

5.2. Język polski

Zbrodnia i kara Fiodora Dostojewskiego jest lekturą obowiązkową zarówno dla uczniów realizujących przedmiot na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym, zatem projekt można przeprowadzić ze wszystkimi klasami liceów ogólnokształcących i techników.

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego, narracji, interpretuje je i wartościuje;
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne [...]; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów.

II. Kształcenie językowe:

- poprawnie przytacza cudze wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi:

- gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi;
- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych.

IV. Samokształcenie:

- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji;
- wykorzystuje metodę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

5.3. Historia

Do zrozumienia powieści będącej materiałem badawczym niniejszego projektu konieczne jest zrozumienie kontekstu historycznego, w jakim powstała. *Zbrodnia i kara* to powieść, której akcja rozgrywa się w Petersburgu w końcu XIX wieku. Aby w pełni rozumieć książkę, móc ją prawidłowo przeanalizować, a w konsekwencji także przenieść na scenę w postaci inscenizacji, uczniowie muszą wiedzieć, w jakich czasach powstała, czyli znać jej tło historyczne.

5.4. Plastyka

Świadomość i ekspresja kulturalna to kompetencje kształtowane w projekcie. Stąd uczeń:

- rozumie, że sztuka powstaje w kontekście innych dziedzin kultury, a także historii, filozofii, religii;
- interpretuje i odczytuje wybrane dzieła sztuki w kontekście epoki;
- podejmuje działania twórcze w oparciu o środki wyrazu charakterystyczne dla wybranych form [...].

6. Charakterystyka odbiorców

6.1. Typ szkoły

Niniejszy projekt interdyscyplinarny przeznaczony jest dla uczniów szkół ponadpodstawowych – liceum i technikum.

6.2. Wiek uczniów

Projekt nie ma ograniczeń wiekowych, można go realizować z uczniami szkół ponadpodstawowych w wieku od 15 do 20 lat.

6.3. Klasa

Warunkiem uczestniczenia w projekcie jest wysoki stopień znajomości języka rosyjskiego, gdyż członkowie projektu będą pracować z tekstem oryginalnym, a cele projektu wymagają dość bogatego zasobu słownictwa i znajomości skomplikowanych struktur gramatycznych. W związku z tym projekt jest przeznaczony dla uczniów realizujących warianty podstawy programowej – III.1.P lub III.1.R. Ze względu na układ treści kształcenia zawarty w programach nauczania języka polskiego i historii zaleca się realizację projektu w klasie III liceum ogólnokształcącego lub IV technikum. Projekt jest szczególnie polecany do realizacji z klasami o profilu humanistyczno-prawnym.

6.4. Zróżnicowanie potrzeb i umiejętności

Niniejszy projekt językowy zakłada wykorzystanie dramy, kształtowanie u uczniów zarówno umiejętności językowych, ponadprzedmiotowych oraz kompetencji kluczowych, dzięki czemu mogą w nim wykazać się uczniowie uzdolnieni językowo, mający talent aktorski, muzyczny, a także plastyczny. Projekt zaspokaja potrzeby wszystkich uczniów, także tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), np. uczniowie z ADHD (od ang. attention deficit hyperactivity disorder) będą mogli wykazać się w różnych rolach w ramach przygotowywanej inscenizacji, uczniowie zdolni mogą pełnić role liderów grup oraz przygotowujących kwestie do przedstawienia, uczniowie z dysleksją rozwojową mogą wykazać się zdolnościami plastycznymi lub aktorskimi, a także podczas przygotowania muzyki czy dekoracji), możliwości i zadań w projekcie jest wiele i każdy uczeń znajdzie w nim coś, co zaspokoi jego potrzeby edukacyjne.

Uczniowie będą pracować w kilku grupach, każda będzie realizować przydzielone zadania, z których będą składać „raporty”. Podczas prac przy projekcie uczniowie będą mogli wymieniać się swoimi spostrzeżeniami i uwagami, tym samym ucząc się wzajemnie. Poza tym uczestnicy projektu mogą przez cały czas liczyć na wsparcie nauczycieli i koordynatorów. W projekcie zastosowano różne metody aktywizujące, których wybór sprawdza się również w przypadku pracy z uczniami ze SPE.

6.5. Inne cechy odbiorców

Niniejszy projekt obejmuje wiele działań, dzięki czemu mogą brać w nim udział wszyscy zainteresowani, jednak jest dedykowany przede wszystkim uczniom o zainteresowaniach humanistycznych oraz tym, którzy myślą o studiach na kierunkach filologicznych, artystycznych, a także prawniczych.

Poza tym udział w projekcie pozwoli uczniom rozwinąć tak ważne kompetencje, jak: kreatywność, otwartość, myślenie krytyczne i analityczne, innowacyjność, empatia oraz umiejętność współpracy w grupie.

7. Formy i metody realizacji projektu

7.1. Formy pracy

Aby aktywizować uczniów podczas pracy nad projektem należy dobrać odpowiednie formy pracy. Najbardziej preferowaną podczas realizacji projektu jest praca w małych grupach oraz z całym zespołem projektowym.

7.2. Metody i techniki pracy

Wspólna praca nad realizacją zadania (projektu) wymaga wymiany doświadczeń, przedstawienia swoich opinii i spostrzeżeń. Forma ta sprzyja uczeniu się od siebie, poznawaniu różnorodnych, często innowacyjnych rozwiązań, pozytywnie wpływa też na relacje między uczniami, kształtuje postawy wzajemnej pomocy, wsparcia i akceptacji. W edukacji pomaga odnaleźć właściwe rozwiązanie problemu spośród wielu pojawiających się propozycji.

Realizując projekt, należy sięgnąć po różnorodne metody i techniki pracy z uczniem. Nauczyciele w projekcie pełnią funkcję doradczą. Mimo to można wymienić kilka metod aktywizujących, które pozwalają rozwijać u wszystkich uczniów, także tych ze SPE, twórcze myślenie, kreatywność, zapewniają łączenie wiedzy z różnych przedmiotów, a przede wszystkim uczą współpracy i komunikacji w grupie. Wśród metod i technik pracy przydatnych do realizacji celów niniejszego interdyscyplinarnego projektu edukacyjnego można wymienić kilka opisanych poniżej.

Metoda projektu – metoda nauczania, dzięki której nauczyciel może kształtować u uczniów wiele umiejętności przedmiotowych i ponadprzedmiotowych. Metoda projektu o charakterze interdyscyplinarnym integruje wiedzę z różnych dziedzin. W pracy metodą projektu istotna jest samodzielność uczniów w osiągnięciu celów w oparciu o przyjęte wcześniej założenia. Dzięki metodzie projektu uczniowie rozwijają: samodzielność, efektywną współpracę, myślenie twórcze. Ponadto pracując metodą projektu, uczniowie rozwijają umiejętność samooceny, samodzielnie podejmują decyzje, rozwiązują problemy, komunikują się, dyskutują, wspólnie szukają rozwiązań i rozwijają poczucie odpowiedzialności.

Drama jest powszechnie wykorzystywaną techniką pracy na lekcjach języka obcego. Wcielanie się w role, odgrywanie scenek sytuacyjnych, przygotowywanie dialogów wpisuje się w koncepcje nauczania w duchu podejścia komunikacyjnego. Dzięki dramie uczniowie wchodzą w rolę, w świat fikcji, próbują nowych zachowań, pozwalają sobie na przeżywanie nowych doświadczeń w tzw. płaszczu roli, czyli bez ponoszenia realnych konsekwencji swoich działań, ale z możliwością wyciągnięcia z nich wniosków

(Stowarzyszenie Praktyków Dramy stop-klatka; dostęp 9.11.2022). Jej celem jest przyswajanie treści kształcenia poprzez przeżycia, doświadczenie, zabawę, pomaga uaktywnić uczniów nieśmiałych, wycofanych, uczy współdziałania i otwartości, sprawdzi się w pracy z uczniami ze SPE.

Praca z tekstem w języku rosyjskim – analiza materiałów źródłowych oraz analiza i interpretacja fragmentów powieści rozwijają umiejętność samokształcenia i poszukiwania informacji. Uczniowie będą pracować za pomocą technik opisywanych w programie nauczania *Русский? Договоримся!* jako techniki zalecane przed przeczytaniem, w trakcie czytania oraz po przeczytaniu.

Adaptacja – podobnie jak w przypadku przekładu intersemiotycznego, jej celem jest przełożenie dzieła literackiego na inny system znaków. W przeciwieństwie jednak do przekładu adaptacja pozwala na pewną swobodę interpretacji, a działania podejmowane na jej rzecz przyczyniają się do lepszego zrozumienia i interpretacji utworu poprzez jego pozawerbalną analizę oraz wyrażanie myśli i uczuć z nim związanych; metoda sprawdzi się w pracy z uczniami mającymi trudności w nauce. Uczniowie mogą wykorzystać tę technikę, by przedstawić swoją wizję procesu sądowego, tworząc niejako fragmentaryczną adaptację powieści. Uczniowie mający trudności w nauce mogą ją wykorzystać w celu zaprezentowania swojej interpretacji fragmentów powieści wybranych do analizy. Przekładu mogą dokonać np. z języka pisanego na obraz.

Warto też w praktyce szkolnej korzystać z nowatorskich metod i technik pracy (w tym opartych na ICT – od ang. information and communication technologies) dotyczących wyszukiwania, przetwarzania informacji, zdobywania, ćwiczenia oraz utrwalania wiedzy i umiejętności językowych, z literatury, języka polskiego oraz przedmiotów skorelowanych, sposobów prezentacji wiedzy, współpracy i komunikowania się. Uczniowie mogą korzystać z internetu w celu poszukiwania inspiracji na wszystkich etapach projektu. Ponadto podczas nauczania zdalnego mogą pracować w grupach, wymieniać się informacjami z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, takich jak komunikatory internetowe, platformy do zdalnego nauczania. Wskazane jest, aby uczniowie utrwalali słownictwo i struktury poznane w ramach realizacji projektu np. przy pomocy wirtualnych fiszek czy gier i quizów na platformach takich jak Kahoot!, Quizlet itp.

Portfolio i e-portfolio pozwalające na rozwijanie kreatywności i systematyczności (e-portfolio daje też możliwość zaprezentowania swoich umiejętności korzystania z ICT). Metoda sprawdza się w przypadku pracy z uczniami ze SPE – zarówno zdolnymi, którzy w ten sposób mogą rozwijać swoje zainteresowania, a efekty pracy prezentować na forum klasy/szkoły – jak i mającymi trudności w nauce, którzy uczą się systematyczności, selekcjonowania materiałów, krytycznego myślenia. Uczniowie mogą gromadzić w portfolio (lub e-portfolio – wersja cyfrowa, która sprawdzi się zwłaszcza podczas zdalnego nauczania) materiały wypracowane podczas pracy nad projektem. Każda grupa może tworzyć własną teczkę z materiałami, źródłami wiedzy itp. Takie portfolio pozwoli nauczycielowi ocenić pracę poszczególnych uczniów.

Infografiki, które są elementami wizualnymi (np. znaki, mapy, diagramy) mającymi pomóc w zrozumieniu i zapamiętaniu zawartości tekstowej; wykorzystują elementy wizualne projektu, aby przedstawić odbiorcy kontekst i znaczenie określonych faktów

w jak najprostszy sposób; tworzenie infografik sprzyja doskonaleniu umiejętności współpracy i wymaga od uczniów planowania własnych działań; metoda sprawdzi się również w pracy z uczniami ze SPE. Infografiki można tworzyć np. w celu przedstawienia wybranych scen z powieści, czy wykorzystać je jako kreatywny sposób notowania informacji na temat bohaterów lektury.

Przydział ról i zadań w ramach projektu ma sprzyjać powstaniu zorganizowanego i zgranego zespołu. Nauczyciel powinien bazować przede wszystkim na umiejętnościach i predyspozycjach poszczególnych uczniów. Wszystkie wymienione wyżej formy, metody i techniki pracy sprzyjają realizacji wszystkich celów projektu, także tych wychowawczych związanych z kształtowaniem u uczniów postawy empatii, kreatywności, odpowiedzialności za własne czyny, rzetelności, a także rozwijania umiejętności rozwiązywania konfliktów w grupie, rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka. Podczas projektu uczeń kształtuje dojrzałość moralną, intelektualną i emocjonalną, rozwija umiejętność oceny innych oraz przyjmowania oceny od innych.

8. Sposób realizacji projektu edukacyjnego

8.1. Zainicjowanie projektu

Wybór zespołu projektowego to pierwszy ważny element przygotowania projektu. Jego celem jest zebranie grupy osób chcących zrealizować projekt i stworzenie z niej dobrze współpracującego zespołu. Projekt powinien być zrealizowany z jedną klasą uczącą się języka rosyjskiego w wariancie podstawy programowej III.1.R lub III.1.P.

Ważnym elementem spotkania informacyjnego jest omówienie przez opiekuna z całym zespołem zasad pracy metodą projektu. Istotne jest także poruszenie kwestii motywacji i aspektu kształcenia kompetencji kluczowych przez metodę projektu. Uczniowie powinni wiedzieć, jakie korzyści przyniesie im praca metodą projektu, jakie umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe będą kształtować. Już na tym etapie uczniowie mogą utworzyć (sami lub przy wsparciu opiekuna) zespoły projektowe, w których będą realizowali poszczególne zadania.

8.2. Spisanie kontraktu

Pierwszym etapem realizacji projektu jest opracowanie i zawarcie kontraktu. Jest to umowa spisana między uczniami i nauczycielem ustalająca zobowiązania stron (przykładowy kontrakt znajduje się w punkcie 9 niniejszego scenariusza).

8.3. Wybór zagadnień w ramach projektu

Rolą nauczyciela – opiekuna projektu jest określenie ogólnych ram tematycznych projektu. Podczas przedstawiania idei tematu nauczyciel powinien odnieść się do doświadczeń i zainteresowań uczniów oraz odwołać się do ich dotychczasowej wiedzy i umiejętności. Ponieważ temat został przedstawiony już wcześniej, uczniowie są więc świadomi, że ich zadaniem będzie przedstawienie inscenizacji rozprawy sądowej na podstawie *Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego. Postawienie na samodzielność i kreatywność młodych ludzi przyczyni się do zwiększenia ich motywacji na dalszych etapach.

8.4. Podział na grupy – zadania dla uczestników projektu

Dobry projekt zrealizuje dobrze współpracujący zespół. Warto zacząć od analizy mocnych i słabych stron członków zespołu projektowego, a także ich zasobów i potrzeb. Początkowo uczniowie będą pracować w niewielkich trzy-, czteroosobowych grupach. Dopiero później „połączą” swoje siły, aby podobnie jak podczas prób wystąpić w inscenizacji. Uczniowie powinni dobrać się samodzielnie do grup, biorąc pod uwagę swoje zróżnicowane umiejętności, zainteresowania i potrzeby tak, aby każdy w zespole mógł się wykazać. W ramach projektu każda grupa będzie zajmować się następującymi zagadnieniami:

1. **Przybliżenie sylwetki Fiodora Dostojewskiego** – analiza materiałów źródłowych dotyczących życia i twórczości pisarza; grupy mogą przygotować infografiki, które przedstawią podczas spotkania całego zespołu projektu (każda grupa zaprezentuje własną).
2. **Analiza wybranych fragmentów powieści w języku rosyjskim** – grupy wybierają fragmenty powieści dotyczące np. konkretnych bohaterów lub scen. Na tym etapie uczniowie charakteryzują poszczególne postaci, dokonują opisu ich wyglądu, cech charakteru, sposobu zachowywania się, wyrażają opinię na temat poszczególnych bohaterów i argumentują ją. Uczniowie ze SPE mogą dokonać przekładu intersemiotycznego wybranych fragmentów. Grupy przedstawią efekty prac podczas spotkania całego zespołu projektowego.
3. **Przygotowanie scenariusza** – dekompozycja tekstu literackiego – na tym etapie grupy mogą połączyć siły (w tym celu mogą powstać trzy duże grupy, z których jedna zajmie się przygotowaniem kwestii dla poszczególnych uczestników inscenizacji, druga przygotowaniem opisu scenografii, muzyki, a trzecia kostiumów). Uczniowie mogą przygotować kwestie dialogowe w oparciu o oryginalny tekst powieści, a także o rosyjskie strony internetowe (np. godliteratury.ru; dostęp 9.11.2022). Ważne, aby kwestie zostały rozpisane na poszczególnych uczestników procesu, wśród nich powinni się znaleźć: *защитник, обвинитель, председатель суда, судья, секретарь*. Uczniowie mogą posłużyć się przykładem scenariusza zamieszczonym na stronie litera.su (dostęp 9.11.2022).

Na tym etapie warto, aby grupy miały możliwość spotkania z osobami, które na co dzień pracują w sądzie np. prawnik, prokurator, sędzia, sekretarz itp. Należy także pamiętać, aby zapoznać uczniów ze słownictwem i zwrotami, które mogą wykorzystać podczas pisania scenariusza, np.: *Уважаемые судья!*; *рассмотреть дело*; *прошу обратить внимание на...*; *подзащитный, вынести (справедливый) приговор*; *представлять себя на кого-то месте*; *первый раз я увидел/увидела Раскольникова...*; *последний раз я видел/видела его...*; *вызывается свидетель...*; *в каких отношениях вы состоите...*; *вопросов больше нет*.

4. **Przydział ról** – sędziowie (główny i pomocniczy), protokolanci, obrońca/obrońcy, oskarżyciel/oskarżyciele, świadkowie – Fiodor Dostojewski, Porfiry Piotrowicz, Dymitr Prokopowicz Razumichin, Arkadiusz Iwanowicz Swidrygajłow, Zofia Siemionowna Marmieładow, oskarżony – Rodion Raskolnikow.
5. **Przygotowanie inscenizacji** – wszyscy uczestnicy (próby aktorów, kostiumów, muzyki itp.).

6. **Prezentacja efektów pracy** (cały zespół projektowy) – uczniowie prezentują efekty pracy przed społecznością szkolną. Odpowiednio wcześniej mogą też przygotować zaproszenia na inscenizację w języku rosyjskim.

W prezentacji powinni brać udział wszyscy uczestnicy zespołu. Rolą nauczyciela jest zadbanie o miłą i życzliwą atmosferę w czasie prezentacji. Wyboru miejsca prezentacji mogą dokonać uczestnicy projektu, warto zatroszczyć się o to, by było ono adekwatne do charakteru wydarzenia. O formie prezentacji decydują uczestnicy zespołu. Ich pomysłowość ma wpływ na atrakcyjność prezentacji.

8.5. Sformułowanie ogólnych oraz szczegółowych celów projektu

Projekty edukacyjne w szkole powinny realizować cele ogólne z podstawy programowej. Cel niniejszego projektu wskazuje jego opiekun, określając ogólną ideę i obszar tematyczny działań uczniowskich – to tzw. cel strategiczny.

Projekty powinny też realizować cele szczegółowe, operacyjne, wskazujące na konkretną wiedzę i umiejętności, jakie pozyskają uczniowie dzięki uczestnictwu w projekcie. Nauczyciel wraz z uczniami ustalają cele szczegółowe projektu, które chcą osiągnąć. Wyznaczają one główny kierunek działań grupy projektowej. Można to zrobić w formie dyskusji, w wyniku której zostaną wybrane najczęściej wymieniane i akceptowane przez wszystkich cele.

8.6. Przygotowanie harmonogramu pracy i podział zadań

Planowanie zadań i działań oraz organizacja pracy własnej i zespołu są bardzo ważnymi umiejętnościami kształtowanymi w pracy metodą projektu. Istotne jest stworzenie terminarza, który pozwoli realizować zadania bez opóźnień i stresu. Ważne, aby każdy wiedział, co i kiedy robi. Rekomenduje się, aby na realizację poszczególnych etapów projektu uczniowie mogli poświęcić następujący czas:

- przybliżenie sylwetki Fiodora Dostojewskiego – tydzień;
- analiza wybranych fragmentów powieści – 2 tygodnie;
- przygotowanie scenariusza – 3 tygodnie;
- przydział ról, przygotowanie scenografii, kostiumów, próby – pozostały czas, około miesiąca.

8.7. Dobór literatury i poszukiwanie źródeł wiedzy

Grupy zapoznają się z zasobami biblioteki oraz możliwościami poszukiwania wiedzy na terenie szkoły – dostęp do internetu, tabletów, biblioteki itp. Nauczyciele udzielą uczniom instrukcji dotyczącej korzystania z różnych źródeł wiedzy np. encyklopedii, wyszukiwarek, stron internetowych, na których można znaleźć informacje. Można przygotować gotowy katalog zasobów, a słownictwo i zwroty do nauki zebrać na platformie (np. Quizlet) z fiszkami do samodzielnej pracy. Nieocenionym źródłem wiedzy w niniejszym projekcie mogą okazać się eksperci – sędziowie, prokuratorzy, prawnicy, protokolanci sądowi, aktorzy, reżyserzy, scenografowie itp. Warto zatem zorganizować konsultacje lub wywiady z przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości oraz pracownikami teatru, przyniesie to wiele korzyści zarówno dla realizacji samego projektu, jak i dla realizacji własnych celów uczniów, gdyż takie spotkania mogą zmotywować do pracy, czy też pomóc w obraniu konkretnej ścieżki kariery zawodowej.

8.8. Realizacja projektu

Uczniowie planowo pracują w zespołach zadaniowych lub indywidualnie, zgodnie z podjętymi zobowiązaniami i podziałem zadań. Zwykle opisują je na bieżąco w karcie projektu (lub działania). Spotykają się też w całym zespole projektowym pod opieką nauczyciela, by na bieżąco śledzić postępy swoich prac i rozwiązywać napotkane trudności oraz wzajemnie się motywować. Odbývają się też indywidualne konsultacje z nauczycielem pełniącym rolę koordynatora (we wcześniej ustalonych terminach i formie np. podczas zdalnego nauczania konsultacje mogą odbywać się za pośrednictwem komunikatorów internetowych lub w trybie wideokonferencji), a także innymi nauczycielami i ekspertami.

- **Etap I**
Przybliżenie sylwetki Fiodora Dostojewskiego – wyszukiwanie i analiza materiałów źródłowych dotyczących życia i twórczości pisarza, przygotowanie infografiki; prezentacja przed całym zespołem projektowym (wystawa).
- **Etap II**
Analiza wybranych fragmentów powieści *Zbrodnia i kara* – uczniowie, znając cel ogólny i cele szczegółowe projektu, bazując na wiedzy z lekcji języka polskiego dotyczącej lektury, sami dokonują wyboru fragmentów, które mogą im pomóc w osiągnięciu celów projektu. Istotne jest, aby wybrane fragmenty przybliżyły im sylwetki poszczególnych bohaterów powieści, a na kolejnych etapach – uczestników procesu (inscenizacji). Na tym etapie uczniowie charakteryzują poszczególnych bohaterów, wydają opinię na ich temat, kształtują umiejętności językowe dotyczące argumentowania, zgadzania się i niezgadzania się z argumentami innych.
- **Etap III**
Przygotowanie scenariusza – dekompozycja tekstu literackiego – stworzenie scenariusza na potrzeby inscenizacji procesu sądowego (w języku rosyjskim); w przypadku grup mniej zaawansowanych językowo scenariusz może ograniczyć się jedynie do rozpisania kwestii dla aktorów.
- **Etap IV**
Przydział ról – sędziowie (główny i pomocniczy), protokolanci, obrońca/obrońcy, oskarżyciel/oskarżyciele, świadkowie – Fiodor Dostojewski, Porfiry Piotrowicz, Dymitr Prokopowicz Razumichin, Arkadiusz Iwanowicz Swidrygajłow, Zofia Siemionowna Marmieładow, oskarżony – Rodion Raskolnikow. Role powinny być przydzielone uczniom zgodnie z ich predyspozycjami oraz umiejętnościami językowymi, uczniowie zdolni powinni np. otrzymać role bardziej wymagające, a uczniowie bardziej nieśmiali – krótsze. Przydział ról powinien także nawiązywać do cech osobowości uczniów. Na tym etapie uczniowie zajmują się także przygotowaniem scenografii, kostiumów, rekwizytów, doбором muzyki. Rekomenduje się, aby nauczyciele kierowali się zainteresowaniami uczniów, uwzględniali ich możliwości poprzez zaangażowanie do wskazanych powyżej zadań uczniów posiadających talent plastyczny, zainteresowanych aranżacją wnętrza, interesujących się muzyką czy realizacją dźwięku.
- **Etap V**
Przygotowanie inscenizacji (wszyscy uczestnicy) – udział w próbach.

- **Etap VI**

Prezentacja – uczniowie dokonują wyboru miejsca prezentacji i gości, których chcą zaprosić na widownię. Mogą także przygotować plakat w języku rosyjskim.

Rolą opiekuna/opiekunki zespołu jest czuwanie nad przebiegiem współpracy w zespole i relacjami. W razie trudności należy wesprzeć grupę i pomóc rozwiązać zaistniałe problemy, np. poprzez podanie słownictwa i zwrotów rosyjskich używanych w sądzie, które pomogą podczas pisania scenariusza, ponadto nauczyciel języka rosyjskiego może dokonać korekty językowej scenariusza.

8.9. Prezentacja wyników

Publiczna prezentacja to atrakcyjne w formie przedstawienie efektów pracy zespołowej szerszej publiczności – koleżankom i kolegom ze szkoły, innym nauczycielom, rodzicom itp. Publiczna prezentacja stwarza uczniom szansę pokazania innym, co zrobili, czego się nauczyli i co potrafią. To wyjątkowa okazja do przedstawienia doświadczeń, zebranej wiedzy i umiejętności. Daje zespołowi szansę nie tylko na pokazanie efektów swojej pracy, lecz także na otrzymanie informacji zwrotnej na jej temat zarówno od opiekuna swojego zespołu, jak i od odbiorców. To kolejna szansa na docenienie wysiłku uczniów zaangażowanych w realizację projektu. Odpowiedzialność za prezentację spoczywa na uczniach i może odbywać się na bieżąco i przyjmować różne formy.

Warto, by w prezentacji brał udział cały zespół projektowy, dzieląc się rolami zgodnie z kompetencjami, ale pamiętając, że umiejętności atrakcyjnego przedstawiania efektów swojej pracy powinni przećwiczyć wszyscy. Jednym z celów edukacyjnych projektu jako metody jest uczenie młodych ludzi jak w ciekawy, śmiały, sprawny sposób prezentować efekty swojej pracy, dlatego ten element realizacji projektu – uroczysty finał – jest tak istotny.

8.10. Podsumowanie projektu

Bardzo ważnym elementem projektu jest jego podsumowanie. Powinno ono nastąpić w niewielkim odstępie czasowym po prezentacji projektu, by pamięć była świeża, ale emocje już nieco opadły. Podczas podsumowania projektu jego uczestnicy:

- udzielają informacji zwrotnej pozostałym członkom grupy – ocena koleżeńska;
- analizują sukcesy, wyzwania i trudności;
- formułują wnioski na przyszłość np. dotyczące pracy w grupie.

Ważnym elementem podsumowania pracy nad projektem powinno być też docenienie pracy swojej i innych. Warto zauważyć, kto w jakich zadaniach się najlepiej sprawdził.

9. Kontrakt

Kontrakt podpisany przez uczniów może przyjąć formę opisaną poniżej.

Tytuł projektu: Суд над Раскольниковым – главным героем романа Ф.М. Достоевского „Преступление и наказание” – инсценировка на русском языке (Sąd nad Raskolnikowem – głównym bohaterem powieści F.M. Dostojewskiego *Zbrodnia i kara* – inscenizacja w języku rosyjskim).

Cele projektu:

- refleksja nad zbrodnią popełnioną przez głównego bohatera powieści *Zbrodnia i kara* F. Dostojewskiego;
- zapoznanie się z biografią Dostojewskiego;
- analiza i interpretacja fragmentów powieści w języku rosyjskim;
- przygotowanie inscenizacji: scenariusz, scenografia, kostiumy, podział ról, muzyka;
- kształtowanie umiejętności ponadprzedmiotowych i kompetencji kluczowych.

Uczestnicy projektu: (w tym miejscu należy wpisać klasę lub nazwiska uczestników).

Koordinator projektu: (w tym miejscu należy wpisać nazwisko nauczyciela języka rosyjskiego).

Pozostali opiekunowie projektu: (w tym miejscu należy podać nazwiska pozostałych nauczycieli).

Czas realizacji: listopad – styczeń (12 tygodni).

Kalendarz prac uwzględniający:

- terminy spotkań całej grupy projektowej na zakończenie poszczególnych etapów (*przykład*):
- 8 listopada – po I etapie;
- 25 listopada – po II etapie;
- koniec grudnia (przed przerwą świąteczną) – po III etapie;
- styczeń – próby, prezentacja.
- terminy konsultacji:
- terminy spotkań z gośćmi (np. pracownicy sądów, teatru):
..... (*podać terminy uzgodnione z gośćmi. Ważne, aby każdy z uczestników projektu miał możliwość uczestniczenia w spotkaniach, powinny odbywać się w szkole lub za pośrednictwem metod i technik komunikacji na odległość*).

Przydział zadań wraz z terminami ich wykonania:

- Etap I – do
- Etap II – do
- Etap III – do przerwy świątecznej
- Kolejne etapy projektu – styczeń

Kryteria oceny (małe punkty, przydzielone po każdym etapie projektu):

- poziom osiągnięcia celów na poszczególnych etapach;
- sposób przekazywania wiedzy innym uczestnikom projektu;
- poprawność wypowiedzi w języku rosyjskim;
- zakres stosowanych środków językowych w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- spójność i logika wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- styl wypowiedzi dostosowany do odbiorcy;
- zaangażowanie w realizację zadań grupowych;
- organizacja pracy;
- terminowość wykonywania zadań;
- sposób prezentacji i estetyka wykonania zadań np. prac plastycznych, kostiumów itp.

Drogi Uczniu, podpisując się pod poniższym kontraktem, zobowiązujesz się do: należytego i terminowego wykonywania powierzonych Ci zadań, działań na korzyść swojej grupy i całego zespołu projektowego, kreatywnego podejścia do rozwiązywania problemów i osiągania celów projektu. Pamiętaj także, że jako uczestnik projektu masz prawo do konsultowania wątpliwości z nauczycielem, korzystania z różnych źródeł wiedzy oraz forsowania własnych idei i wizji związanych ze sposobem realizacji projektu.

.....

Podpisy uczestników projektu

10. Ocenianie

Nauczyciel języka rosyjskiego będzie oceniać uczniów i udzielać im informacji zwrotnej na bieżąco podczas spotkań grupowych, przydzielać będzie tzw. „małe punkty”. Po każdym etapie projektu nauczyciel języka rosyjskiego oceniać będzie przygotowanie poszczególnych grup, zgromadzone materiały (np. w portfolio), aspekty językowe (np. poprawność, styl, zakres środków językowych itp.), sposób prezentacji, komunikację w zespole. Każda grupa otrzyma punkty od 0–10. Punkty sumują się po każdym etapie projektu. Na koniec podczas podsumowania projektu poszczególni uczniowie otrzymują tzw. „duże punkty” – doliczane do sumy „małych punktów”. Na końcową ocenę składa się osiągnięcie celów, zaangażowanie w realizację projektu, przyrost wiedzy i umiejętności (maksymalnie 20 punktów). Nauczyciel za udział w projekcie wpisuje uczniom oceny będące wypadkową sumy zdobytych punktów – maksymalnie w projekcie uczeń może zdobyć 80 punktów. Przedziały punktowe na poszczególne oceny powinny być zgodne z wewnątrzszkolnymi zasadami oceniania (WZO). Nie rekomenduje się wpisywania do dziennika ocen niższych niż dobra. Ponadto uczniowie powinni dokonać oceny koleżeńskiej, wypowiadając się na temat pracy swoich kolegów i koleżanek z grupy. Ważne, aby uczniowie byli świadomi, że podczas oceny koleżeńskiej powinni odnieść się do celów projektu, zadań na poszczególnych etapach. Ocena koleżeńska powinna być informacją na temat mocnych i słabych stron uczestników projektu.

11. Ewaluacja

Rekomenduje się, aby ewaluacja projektu została przeprowadzona metodą listu. Zadaniem każdego ucznia uczestniczącego w projekcie jest napisanie listu do nauczyciela, w którym dokonane zostanie podsumowanie projektu. Ważne, aby uczniowie zostali poinstruowani, na jakie aspekty projektu powinni zwrócić szczególną uwagę.

Napisz list do nauczyciela, w którym opiszesz:

- jaką wiedzę i umiejętności zdobyłeś(-aś) podczas pracy nad projektem;
- co sprawiło ci największą trudność i dlaczego tak było;
- swoje wrażenia z udziału w projekcie, postaraj się wymienić zarówno te pozytywne, jak i negatywne.

Po poszczególnych etapach grupy powinny dokonać ewaluacji dotyczącej współpracy w swoim zespole. W tym celu uczniowie wypełniają przygotowaną przez nauczyciela ankietę, w której mogą znaleźć się następujące pytania:

- Czy dokonaliście podziału zadań w grupie?
- Czy podział zadań był zgodny z waszymi umiejętnościami i potrzebami?
- Czy komunikacja w zespole przebiegała bez zakłóceń?
- Czy wszyscy członkowie grupy wykonywali zadania terminowo i z dbałością o szczegóły?
- Czy poszczególni członkowie prawidłowo wywiązywali się ze swoich obowiązków?

Wyniki ankiety pozwolą grupom doskonalić umiejętność współpracy, a nauczycielowi umożliwią bieżące monitorowanie realizacji zadań grupowych.

12. Materiały pomocnicze

Treść książki *Zbrodnia i kara* w języku rosyjskim dostępna w wersji elektronicznej na ilibrary.ru (dostęp 9.11.2022).

Nauczyciel powinien także przygotować katalog zwrotów przydatnych podczas pisania scenariusza (zawarte w punkcie 8.4).

13. Bibliografia

Elert E., Wenda A., b.r., *Praca metodą projektu* (PDF, 2,1 MB; dostęp 24.02.2022).

Kotarba-Kańczugowska M., b.r., *Praca metodą projektu* (PDF, 197 KB; dostęp 24.02.2022).

14. Netografia

- Godliteratury.ru (dostęp 9.11.2022) – jest to recenzja sztuki teatralnej *Суд над Раскольниковым*, którą mogą się zainspirować zarówno nauczyciele, jak i uczniowie podczas pisania scenariusza.
- Litera.su (dostęp 9.11.2022) – przykładowy scenariusz procesu Raskolnikowa.

Szymon Domański – nauczyciel mianowany. Od 2017 roku uczy dwóch języków obcych (angielskiego i rosyjskiego) w Szkole Podstawowej im. hr. Władysława Zamoyskiego nr 90 w Poznaniu. Nauczanie języka rosyjskiego wprowadził w formie zajęć dodatkowych we współpracy ze szkolnym Stowarzyszeniem 90-tka oraz w ramach poznańskiego programu profilaktycznego. Entuzjasta projektów mających na celu wspieranie wszystkich uczniów w osiąganiu sukcesów dydaktycznych. W 2018 roku współtworzył projekt „WspieraMY” mający na celu wyrównanie szans wśród uczniów z problemami, a także uczenie języków obcych ciekawymi, kreatywnymi metodami prowadzącymi do zwiększenia indywidualizacji nauczania, a w konsekwencji do wzrostu autonomii ucznia. W roku szkolnym 2019/2020 koordynował z ramienia szkoły XI edycję ogólnopolskiego projektu „Szkoły otwartej na wielokulturowość”. Działania podejmowane w ramach projektu pozwoliły na stworzenie przyjaznej i otwartej przestrzeni dla wszystkich: uczniów, rodziców i nauczycieli.